

КОРСІКОВА Катерина – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна/

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

ПОТАПОВА Наталя – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Ш. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7891-6770>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.3>

Бібліографічний опис статті: Корсікова, О., Потапова, Н. (2022) Реалізація педагогіки партнерства у взаємодії закладів освіти та сім'ї у Новій українській школі. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. №, 15(47), 24–29, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.3>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається педагогіка партнерства як підґрунтя для створення безпечного і комфортного освітнього середовища Нової української школи, що сприяє розвитку кожного учня, забезпечує його самореалізацію, підвищує мотивацію навчання. Важливою умовою успішного навчання, розвитку і виховання школярів є інтеграція батьків учнів у освітній процес.

Дослідження присвячене напрямам співпраці закладу освіти і родини. Сформульовано правила і принципи партнерської взаємодії. Серед принципів партнерської взаємодії актуальними є добровільність, довготривалість та взаємна відповідальність. Партнерська взаємодія забезпечується на рівні родини, професійної діяльності педагога, а також діяльності адміністрації закладу освіти.

Увага акцентується на суперечностях, що гальмують успішність партнерської взаємодії школи та родини, а саме відсутність єдиних вимог щодо виховання і навчання з боку батьків учнів і вчителів, низький рівень батьківської відповідальності під час такої співпраці. У зв'язку з означеними суперечностями досліджується перспективна модель партнерських відносин та техніки й методи партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів.

Описано тренінгові вправи з учителями й батьками, що передбачають обговорення, дискусії, групову роботу. Проаналізовано інтерактивні прийоми, які можна застосовувати з учителями та батьками з метою усвідомлення суті партнерської взаємодії, їх згуртованості та створення необхідних умов для індивідуального розвитку кожної дитини у закладі освіти та за його межами.

Налаштуванню батьків на активну взаємодію та обговорення різних питань допоможуть такі методики, як «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», рухлива гра «Молекули» тощо. З метою кращого усвідомлення суті стилів сімейного виховання та інших актуальних проблем виховного процесу батьків доцільно залучати до експериментальної діяльності.

Ключові слова: Нова українська школа, педагогіка партнерства, взаємодія школи та сім'ї, групова робота, інтерактивні вправи, співпраця учасників освітнього процесу.

KORSIKOVA Kateryna – Candidate of Pedagogy Sciences, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, 7 Rustaveli Lane, Kharkiv, 61001, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

POTAPOVA Natalia – Candidate of Pedagogy Sciences, Lecturer at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, 7 Rustaveli Lane, Kharkiv, 61001, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7891-6770>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.3>

To cite this article: Korsikova, K., Potapova, N. (2022). Realizatsiia pedahohiky partnerstva u vzaiemodii zakladiv osvity ta simi u Novii ukrainskii shkoli. [Realization of pedagogics of partnership in the cooperation of educational establishments and family in the New Ukrainian School]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, №, 15 (47), 24–29, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.3>

REALIZATION OF PEDAGOGICS OF PARTNERSHIP IN THE COOPERATION OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AND FAMILY IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Summary. *Pedagogy of partnership as a basis of creating safe and comfortable educational environment of New Ukrainian School is outlined in the article. It contributes to development of every pupil, provides its self-realization, increases motivation of education. The main condition of successful pupils' education, development and upbringing is integration of children's parents into the educational process.*

The research focuses on the areas of cooperation of the educational establishment and a family. Rules and principles of partnership cooperation are formulated. Actual principles of partnership cooperation are voluntariness, durability and mutual responsibility. Partnership cooperation is provided on the levels of family, professional activity of a teacher, activity of administration of the educational establishment.

The attention is paid to contradictions that slow down efficiency of partnership cooperation of school and family, namely absence of common requirements in upbringing and education from the pupils' parents and teachers, low level of parents' responsibility during such cooperation. Prospective model of partnership, technics and methods of partnership cooperation of a teacher and pupils' parents are investigated in connection with mentioned contradictions.

Training exercises with teachers and parents that suggest discussions, debates, group work are given. Interactive techniques that you can use with teachers and parents with the aim of understanding essence of partnership cooperation, their cohesion and creation of the necessary conditions for individual development of every child in the educational establishment and outside of it are analyzed.

Such methods as Brainstorming, Jigsaw, and a moving game called Molecules and so on contribute to focus parents on active cooperation and discussion of various issues. We need to involve parents into experimental activity with the aim of a better understanding essence of the family education styles and other actual problems of the educational process.

Key words: *New Ukrainian School, pedagogy of partnership, school and family interaction, group work, interactive exercises, cooperation of participants of educational process.*

Вступ / Introduction. Сьогодні система вітчизняної освіти інтенсивно вдосконалюється, базуючись на Концепції Нової української школи. Важливим фактором виступає демократизація стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, включаючи не лише учнів та вчителів, а й батьків школярів. Саме тому ключовим в освітніх реформах постає термін «педагогіка партнерства», без якої неможливо уявити ефективну взаємодію між учасниками освітнього процесу.

Партнерство – це продуктивна співпраця, де кожен з учасників виявляє творчість, реалізовує свій потенціал, а стосунки між ними

засновані на довірі, взаємоповазі, рівності, відповідальності. Педагогіка партнерства є основою для створення безпечного і комфортного освітнього середовища, що сприяє розвитку кожного учня, забезпеченню його самореалізації, підвищенню мотивації навчання. Інтеграція батьків учнів у освітній процес – важлива умова для успішного навчання, розвитку і виховання школярів, тому заклади освіти мають створити всі умови для залучення сім'ї до супроводу учня в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень / Analysis of recent publications. Ідея педагогіки партнерства не є новою для сучасної освітньої

системи – її положення активно впроваджували у свою практику педагоги-новатори початку ХХ століття В. Шаталов, І. Волков, Ш. Амонашвілі, В. Караковський, І. Іванов, С. Лисенкова та інші. Їхні новаторські педагогічні концепції довели, що дитина може навчатися із захопленням, розкриваючи свій потенціал, не боячись отримати погану оцінку, активно співпрацюючи з однокласниками і вчителем. Експериментальні методики вчителів-новаторів було взято до уваги при побудові освітнього простору Нової української школи. Серед сучасних українських дослідників проблеми взаємодії школи і сім'ї можна назвати О. Матвієнко, О. Докукіну, Л. Іщук тощо. О. Матвієнко робить акцент на суперечностях у взаємодії закладу освіти й сім'ї та пошуку шляхів підвищення ефективності їхньої співпраці у вихованні молодших школярів. О. Докукіна охарактеризувала зміст і структуру взаємодії школи та сім'ї, виходячи з положень Концепції Нової української школи. Л. Іщук досліджує різні типи сімейних стосунків між батьками і дітьми, типи батьків з точки зору сімейного виховання та вплив цих факторів на ефективність співпраці між школою та родиною.

Мета статті / The purpose of the article. Метою статті є дослідження суті педагогіки партнерства, зокрема у взаємодії сім'ї та закладу освіти, а також аналіз шляхів реалізації партнерської взаємодії вчителів та батьків учнів на основі інтерактивних методів і прийомів.

Виклад основного матеріалу / Presentation of the main material. На основі опрацювання педагогічної літератури ми визначаємо, що співпраця закладу освіти і родини відбувається у таких напрямках: педагогічна діагностика родини, визначення завдань спільної роботи сім'ї та школи, мотивування батьків учнів до співпраці, організація різних форм спільної роботи, корекція просвітницької та виховної роботи (Babko et al., 2020, p. 10).

Говорячи про забезпечення партнерства між школою та сім'єю, слід пам'ятати про важливі правила і принципи партнерської взаємодії. В першу чергу, важливо прямувати до спільної мети, що полягає у формуванні всебічно розвинутої, життєво компетентної особистості. Також необхідно активно займатися діагностикою особистості учня, скеровуючи на це спільні зусилля, досліджуючи психологію дитини та її поведінку. Батьки школярів та вчителі мають постійно тримати зв'язок,

з повагою та уважністю ставитися до думок одне одного, будувати свої стосунки на засадах толерантності, взаєморозуміння, відкритості тощо. Ще один важливий напрям у роботі вчителів з батьками дітей – організація педагогічної просвіти, підвищення їх рівня психолого-педагогічних знань.

Серед принципів партнерської взаємодії виокремлюють добровільність, довготривалість та взаємну відповідальність. Добровільність передбачає вільне обрання форм та ступеня залученості до співпраці як з боку вчителя, так і з боку батьків. Довготривалість говорить про сталий характер і впорядкованість партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу. Взаємна відповідальність – ще одна важлива риса партнерської взаємодії, адже вона забезпечує вмотивованість і зацікавленість усіх сторін у продуктивній співпраці (Babko et al., 2020, p. 11).

Говорячи про співпрацю всіх учасників освітнього процесу, доцільно виокремити кілька рівнів партнерської взаємодії. Вона повинна забезпечуватися на трьох рівнях – на рівні родини, професійної діяльності педагога, а також діяльності адміністрації школи. Керівник закладу освіти зобов'язаний створювати сприятливі умови для самоосвіти учнів, професійного зростання вчителів, психолого-педагогічної просвіти батьків.

Проте, незважаючи на продуманість системи партнерської взаємодії школи та родини, наявність конкретного інструментарію співпраці вчителя з батьками школярів, у сучасному освітньому процесі існує низка суперечностей, що гальмують успішність цієї взаємодії. В першу чергу, такі суперечності пов'язані з різними вимогами щодо виховання і навчання з боку батьків учнів і вчителів, з низьким рівнем батьківської відповідальності по відношенню до спільної виховної роботи із закладом освіти тощо. Ці та інші труднощі вимагають вдосконалення процесу партнерської взаємодії між школою та сім'єю, розробку конкретних шляхів залучення родини у процес навчання, виховання та розвитку дитини.

Серед усіх моделей взаємодії школи та родини сьогодні найбільш перспективною є модель партнерських відносин, але її впровадження передбачає дотримання певного алгоритму дій. Першим етапом є визначення цільових установок, тобто дослідження умов виховання дитини у сім'ї, вивчення її мікроклімату, особливостей стосунків між

батьками і дітьми, готовності родини до взаємодії з закладом освіти тощо. Наступний етап полягає у моделюванні майбутньої співпраці з батьками і виборі найкращої стратегії. Педагогічний колектив разом з психологами та адміністрацією школи формулює мету, завдання співпраці з батьками учнів, розробляє план роботи з визначенням форм, методів і прийомів взаємодії. На третьому етапі впроваджується розроблена модель співпраці, а на заключному – відбувається рефлексія і корекція виконаної роботи, досліджується ступінь її ефективності, проводиться робота над помилками (Babko et al., 2020, p. 15–17).

Далі розглянемо основні техніки і методи партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів, які можна використовувати і як окремі форми роботи, і як елементи інших форм, зокрема батьківських зборів.

Перш за все, важливо підготувати педагогів до співпраці з батьками, забезпечити їхнє розуміння можливих суперечностей і проблем у виховній роботі та сумісній діяльності. Для цього дуже корисними будуть інтерактивні тренінгові вправи, що передбачають обговорення, дискусії, групову роботу. Одна з таких методик має назву «Калейдоскоп». Її мета – з'ясувати реальні потреби учасників освітнього процесу, можливі проблеми, що можуть з'являтися під час партнерської взаємодії, та знайти шляхи їх розв'язання. Ця вправа нагадує рольову гру, бо кожен з учасників випадковим чином обирає собі роль – «вчитель середньої та старшої школи», «учні середньої та старшої школи», «батьки середньої та старшої школи» (якщо захід проводиться для вчителів початкових класів, ролі мають бути дібрані відповідні). Представники кожної ролі сідають разом, кожному видається аркуш з таблицею, що складається з трьох стовпчиків за назвами ролей (своя роль у всіх групах буде в першій колонці). Групи отримують завдання: увійшовши у свою роль, написати у відповідному стовпчику свої найголовніші потреби для забезпечення партнерських стосунків в освітньому процесі (може бути кілька пунктів). Коли перший стовпчик заповнений, аркуші збираються ведучим, і він їх роздає іншим групам (важливо, щоб кількість учасників кожної групи була однаковою). Кожен гравець, отримавши аркуш з іншої групи, має написати, що він готовий зробити, щоб допомогти задовольнити ці потреби. Потім аркуші також збираються і віддаються учасникам інших груп так, щоб у кожному

аркуші були заповнені всі три стовпчики. Після цих двох раундів аркуші повертаються до своїх перших власників, всі відповіді обговорюються та аналізуються.

Схожу вправу можна запропонувати і батькам, обговоривши з ними актуальні і проблемні питання щодо виховання дітей. Цю вправу можна провести і на батьківських зборах, і під час групових консультацій. Усі батьки сідають в коло, кожен отримує аркуш паперу, на кому треба написати питання стосовно виховної роботи, що найбільше хвилює. Потім ці аркуші передаються по колу, і кожен з батьків намагається дати відповідь на запитання. Таким чином, кожен аркуш має обійти ціле коло, зібравши відповіді всіх учасників, і повернутися до власника.

Для того, щоб налаштувати батьків на активну взаємодію та обговорення різних питань, доцільно на початку зустрічі використовувати методику «Мозковий штурм» – вона дає змогу вільно висловлювати свої думки, знімає в аудиторії напруження і забезпечує розкутість. Найпростіший спосіб проведення «Мозкового штурму» – записати на дошці тему, що планується для розгляду, і попросити назвати батьків все, що в них з нею асоціюється. Прикладами таких тем можуть бути «Родинні правила і режим дня», «Як і чого нас вчать діти?», «Як сформулювати свідому дисципліну?», «Правильне покарання у сім'ї» тощо.

Наступна вправа не тільки забезпечує зближення батьків між собою, а й налаштовує їх на позитивне сприйняття оточуючих, прагнення їх підтримати і зрозуміти, що дуже важливо для сімейних стосунків. Вона нагадує відому рухливу гру «Молекули». Учасники хаотично рухаються, а ведучий періодично дає команду об'єднатися по дві, три, чотири, п'ять осіб. Під час об'єднання батьки мають сказати одне одному слова підтримки, захоплення, схвалення.

Для того, щоб батьки краще усвідомили, що таке стиль сімейного спілкування і відчули, який з них є найпродуктивнішим, можна запропонувати їм невеликий експеримент. Усі учасники об'єднуються у три групи і отримують однакове завдання. Завдання може бути будь-яким, наприклад, намалювати на ватмані школу-мрію, скласти кодекс професійної етики ідеального вчителя, змодельовати школу майбутнього тощо. Кожна група має керуватися низкою правил, що є обов'язковими під час виконання завдання. Усім груп дається однаковий час на виконання завдання. Умовні

назви груп – «Л», «Д» і «А». У групі «Л» кожен робить те, що він вважає за потрібне, ніхто нікому не говорить, що робити, не тисне на інших. У групі «Д» постійно відбувається обговорення кожного кроку роботи, рішення приймаються після голосувань; до уваги беруться ідеї, які підтримала більшість. У групі «А» слід призначити лідера, саме він відіграє ключову роль – самостійно ухвалює всі рішення від імені групи; ніхто не має заперечувати цій людині, інакше це буде вважатися порушенням правил. Група «Л» представляє ліберальне управління, група «Д» – демократичне, група «А» – авторитарне. Під час рефлексії батьки діляться досвідом, своїми емоціями і враженнями, які вони отримали під час сумісної роботи, і роблять висновки, який тип сімейного виховання є найкращим.

Інтенсивну командну роботу забезпечує і наступна методика – «Ажурна пилка». Вона теж передбачає розподіл учасників на кілька груп в залежності від кількості тем, що розглядаються. Важливою умовою є однакова кількість учасників кожної групи. Ця вправа виконується в два етапи. Спочатку батьки всередині «домашніх груп» обговорюють якесь проблемне питання або розробляють міні-проект, присвячений сумісній роботі вчителя та батьків або питанням сімейного виховання. Прикладами таким тем можуть бути пропозиції щодо святкування класних свят (або навіть конкретний сценарій), створення нових цікавих традицій у класі, вироблення рекомендацій щодо привчання до режиму дня тощо. Після завершення обговорення створюються нові групи – експертні; у кожній експертній групі повинні

бути всі представники «домашніх груп». У нових групах починається наступне коло обговорення, але учасники вже ознайомлюють своїх членів команд з тими наробками, що мають місце у кожній «домашній групі». Коли кожен поділиться своєю інформацією, створюється спільне коло, і учасники підсумовують почуте і розробляють загальні вказівки і рекомендації. Таким чином, ця вправа дозволяє одночасно охопити велике коло проблем, що особливо актуально в умовах обмеженого часу.

Отже, і вчителі, і батьки учнів повинні усвідомлювати суть партнерської взаємодії та бути готовим до її постійного використання задля ефективності освітнього процесу, згуртованості усіх його учасників та створення необхідних умов для індивідуального розвитку кожної дитини не тільки у закладі освіти, а й за його межами.

Висновки / Conclusions. Партнерська взаємодія між закладом освіти і сім'єю – запорука успішного розвитку дитини, її цілковитої допомоги і підтримки. Існує багато інструментів партнерської взаємодії, серед яких ми звернули особливу увагу на залучення до спільної діяльності, прийняття колективних рішень, «вживлення» в різні соціально-педагогічні ролі. Серед перспектив подальших досліджень у цьому напрямі – розробка тренінгових вправ і форм роботи за участю і педагогів, і учнів, і їхніх батьків. На нашу думку, така комунікація дозволяє знайти спільні точки дотику, стимулює до більш відкритого спілкування всіх учасників освітнього процесу, максимально розширює горизонти суб'єкт-суб'єктної взаємодії на різних рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністратору школи. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів / уклад. А. Г. Дербеньова, А. В. Кунцевська. Харків : Основа, 2010. 191 с.
2. Кондратова Л.Г. Виховна робота в школі : тренінги для вчителів. Харків : Ранок, 2013. 160 с.
3. Концепція Нової української школи : від 14.12.2016 № 988-р. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 21.12.2022).
4. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник / Т.М. Бабко та ін. Київ : Освіта, 2020. 208 с.
5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
6. Педан-Слепухіна О. Методична скарбничка. *Спільна історія. Діалог культур* / П. Вербицька, Н. Голосова, В. Дяків та ін. Львів : ЗУКЦ, 2013. С. 225–249. URL : https://old.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/common_history_book/methodical.pdf (дата звернення: 22.12.2022).

REFERENCES

1. Derbenova, A. H. (Eds.). (2010). Administratoru shkoly. Treninhy z rozvytku komunikatyvnosti vchyteliv [The school administrator. Trainings on the development of teachers' communication skills]. Kharkiv : Osнова [in Ukrainian].

2. Kondratova, L.H. (2013). Vychovna robota v shkoli : treninhy dlia vchyteliv [Educational work at school: trainings for teachers]. Kharkiv : Ranok [in Ukrainian].
3. Kontseptsiia Novoi ukrainskoi shkoly : vid 14.12.2016 № 988-r. [Concept of the New Ukrainian School: dated 14.12.2016 No. 988]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
4. Babko, T.M. (Eds.). (2020). Nova ukrainska shkola: orhanizatsiia vzaiemodii z batkamy uchniv pochatkovoï shkoly [New Ukrainian school: organization of interaction with parents of primary school students]. Kyiv : Osvita. [in Ukrainian].
5. Bibik, N.M. (Eds.). (2017). Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [The new Ukrainian school: a teacher's guide]. Kyiv : Vydavnychiy dim «Pleiady». [in Ukrainian].
6. Pedan-Sliepukhina, O., Verbytska, P., Holosova, N., Diakiv, V. (Eds.). (2013). Metodychna skarbnychka. Spilna istoriia. Dialoh kultur [Methodical treasury. Shared history. Dialogue of cultures]. Lviv : ZUKTs. Retrieved from https://old.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/common_history_book/methodical.pdf [in Ukrainian].